

Погоджено:

Директор НПП

«Деснянсько-Старогутський»

О.М. Капіруля

« 11 » вересня 2016р.

Погоджено:

Проректор з наукової роботи та

економічних питань Сумського
національного аграрного університету

О.М. Маслак

« 12 » вересня 2016р.

Наукове обґрунтування додаткових лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення Сумської області на 2017 рік НПП «Деснянсько-Старогутський».

Обґрунтування робіт по догляду за підростом.

Експлуатація Старогутського лісового масиву, яка розпочалася в 17 столітті сильно змінила первісний облік лісів, тому проектом організації території НПП «Деснянсько-Старогутський» визначено, що відновлення корінних деревостанів важливе завдання національного природного парку. Одним з шляхів відновлення корінних деревостанів є створення сприятливих умов для росту підросту головних лісоутворюючих порід.

В постійне користування національному природному парку «Деснянсько-Старогутський» був переданий Старогутський лісовий масив загальною площею 7232,5 га. За матеріалами лісовпорядкування 2008 року лісові культури становлять 60% від вкритих лісовою рослинністю земель. Площа за підсочених насаджень становить більш ніж 300 га. В рекреаційній зоні з метою переформування пошкоджених підсочкою сосняків лісовпорядкуванням запроектовані рубки переформування. Догляд за підростом є невід'ємною складовою технологічного процесу проведення цих рубок. Саме на ділянках рубок переформування і запроектовано догляд за підростом. Після зрубівання підліску будуть створені сприятливі умови для росту підросту. На цих дослідних ділянках буде проводитися спостереження за відновлювальними процесами в насадженнях. Позитивний досвід буде використаний при плануванні лісгосподарських та природоохоронних заходів на інших ділянках.

Обґрунтування робіт по догляду за узліссями.

В умовах національного природного парку важливим є збереження всього різноманіття флори, у зв'язку з цим слід особливу увагу приділяти узлісним видам, які при створенні лісових культур зменшують свою чисельність, що може призвести до їх повного вимирання на території НПП. За своєю чисельністю узлісна еколого-ценотична група налічує 74 види, тобто кожна 10-та рослина флори НПП зростає на узліссях та в рідколіссях.

Серед рідколісь найбільш цінними у флористичному аспекті є світлі дубові ліси, котрі були повністю винищені в ході рубок. Відновлення світлих дубових лісів вимагає часу і матеріальних витрат, до того ж для формування і підтримки цих угруповань, окрім створення монодомінантного дубового деревостану, потрібні регулярні впродовж тривалого часу господарські заходи у вигляді сінокосіння і (або) випасу худоби. Рослини, характерні для світлих дубових лісів (*Genista germanica*, *Serratula tinctoria*, *Primula veris*, *Campanula cervicaria*) збереглися у вигляді нечисленних ізольованих популяцій на узліссях. Тому актуальним завданням збереження узлісь – їх основних місцезростань. Найціннішими у флористичному відношенні є узлісся, приурочені до таких типів лісів:

- Термофільних широколистяних (асоціація *Lathyrus nigri-Quercetum*)
- Хвойно-широколистяних (асоціація *Quercus-Pinetum*)
- Помірно зволжених хвойних (асоціація *Peucedano-Pinetum*)
- Термофільних хвойних (асоціація *Veronico incanae-Pinetum*)
- Всі зазначені угруповання мають не лише наукове, але і практичне значення. Всі вони є місцезростанням для багатьох видів декоративних видів рослин і можуть бути місцем для проведення навчальних екскурсій.

Узлісся термофільних широколистяних лісів розміщені у таких кварталах Старогутського лісового масиву: 35, 98, 19, 94. Схема розміщення узлісь термофільних широколистяних лісів наведена на рисунку 1. Природоохоронна цінність висока. Дані узлісся є місцезростанням рослин, що занесені до Червоної книги України (*Platanthera chlorantha*) та охороняються у Сумській області (*Campanula persicifolia*, *Genista germanica*, *Viola riviniana*). Для збереження важливо не допускати заростання чагарниками. Необхідно здійснювати обстеження зазначених узлісь щонайменше один раз на 5 років та при потребі вирубувати чагарники і підріст вглиб лісу на 2-4 м, беручи за основу лінію по стовбурах крайніх дерев. Допускається викошування трав на сіно.

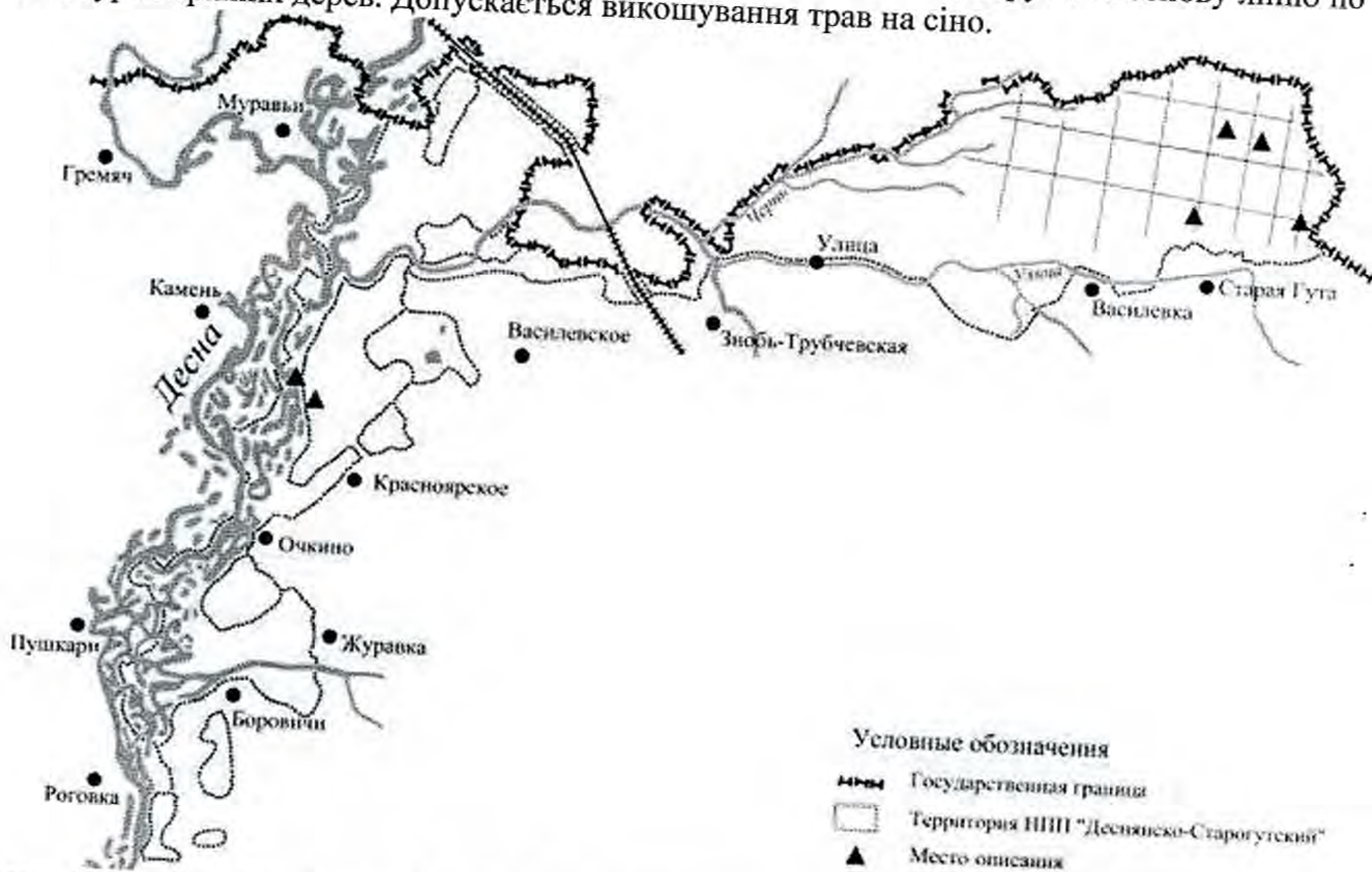

Рис. 1. Схема розміщення узлісь, приурочених до термофільних широколистяних (асоціація *Lathyrus nigri-Quercetum*)

Узлісся хвойно-широколистяних лісів розміщені у таких кварталах Старогутського лісового масиву: 96, 69, 70, 51, 19, 94, 108, 92. Схема розміщення узлісь хвойно-широколистяних лісів наведена на рисунку 2. Природоохоронна цінність висока. Дані узлісся є місцезростанням рослин, що занесені до Червоної книги України (*Botrychium multifidum*, *Epipactis helleborine*, *Platanthera bifolia*, *P. chlorantha*) та охороняються у Сумській області (*Gymnocarpium dryopteris*, *Campanula persicifolia*, *Lycopodium clavatum*, *Corydalis cava*, *Viola riviniana*). Для збереження важливо не допускати заростання чагарниками. Необхідно здійснювати обстеження зазначених узлісь щонайменше один раз на 5 років та при потребі вирубувати чагарники і підріст вглиб лісу на 2-4 м, беручи за основу лінію по стовбурах крайніх дерев. Допускається викошування трав на сіно.

Потребують проведення реінтродукції рідкісних видів рослин. Допускається регламентоване рекреаційне навантаження.

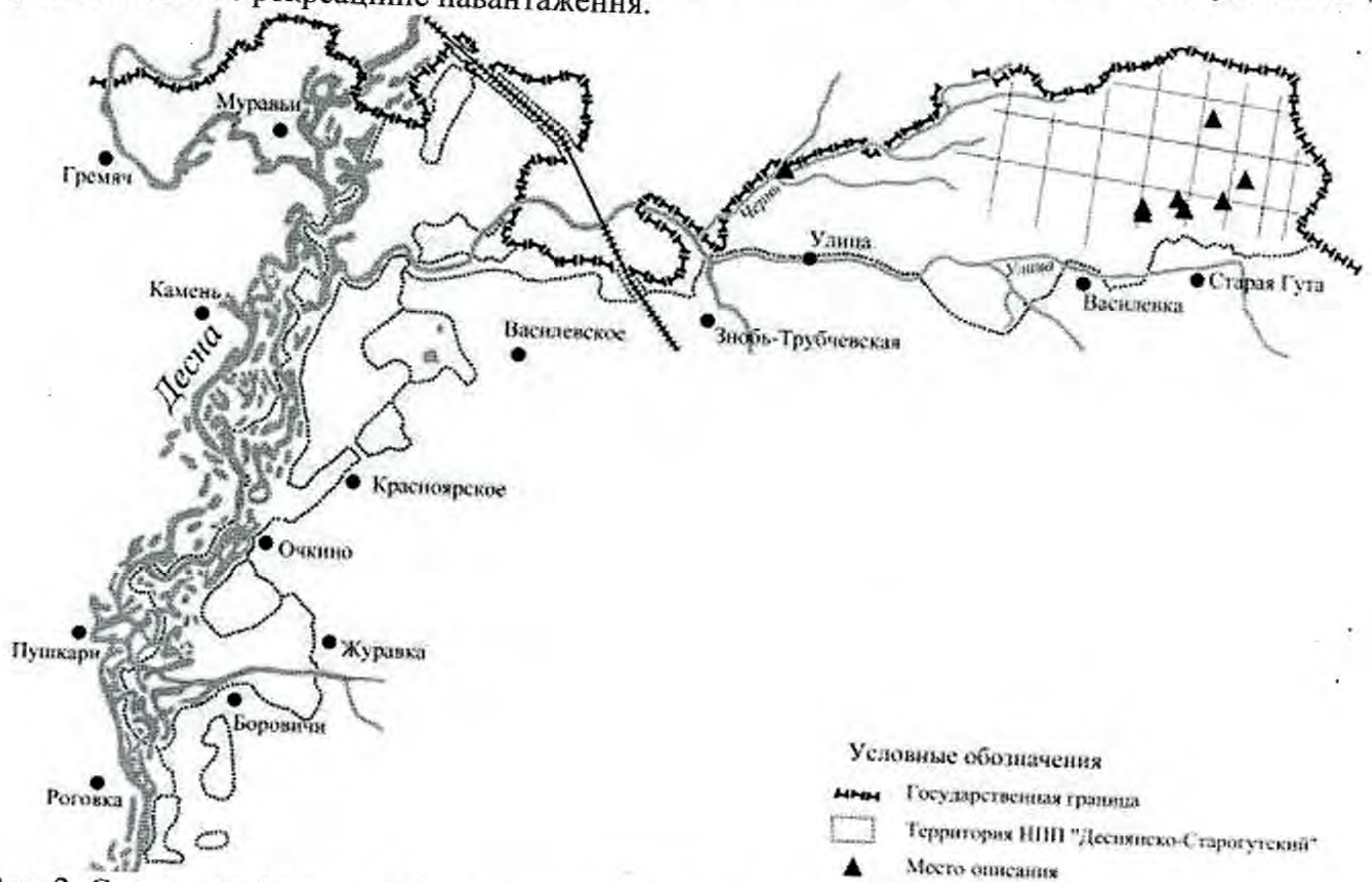

Рис. 2. Схема розміщення узлісь, приурочених до хвойно-широколистяних лісів (асоціація *Quercus-Pinetum*).

Проектом організації території передбачено щороку проводити розчистку узлісь від чагарникового ярусу.

Обґрунтування розчистки сіножатей від підросту деревних порід на ділянках заповідної зони та зон регульованої рекреації.

Лучні ділянки після припинення господарського використання заростають деревно-чагарниковою рослинністю. Це негативно позначається на чисельності популяцій окремих рідкісних видів рослин, в першу чергу пальчатокорінників Фукса (*Dactylorhiza fuchsii* (Druse) Soo), м'ясочервоного (*Dactylorhiza incarnata* (L.) Soo) та плямистого (*Dactylorhiza maculata* (L.) Soo).

З метою недопущення заростання сіножатей деревно-чагарниковою рослинністю Проектом організації території, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів і об'єктів НПП передбачено щороку розчищати 10 гектарів сіножатей. Найбільш цінними для охорони ділянок лучної рослинності та вищенаведених видів рослин доцільно продовжувати сінокосіння у кв. 7, 17 та 31, 29, 44.

Обґрунтування щодо запобіганню інвазій адвентивних видів рослин.

У флорі НПП "Деснянсько-Старогутський" нараховується 134 чужорідних (адвентивних) видів (16,8% флори). Серед них вперше виявлений в Україні аксіріс щирицевидний (*Axiris amaranthoides*).

Найбільш розповсюдженим адвентивним видом є злинка канадська (*Erigeron canadensis* або *Conyzacandensis*), монодомінантні зарості якої складають до 300 га на орних землях та перелогах. Значні площі (від 1 до 5 га) вздовж доріг та на перелогах займають енотера дворічна (*Oenothera biennis*) та стенактис однорічний (*Phalachloroma annuum*), а на лісових дорогах розрив-трава дрібноквіткова (*Impatiens parviflora*). Площа зайнята трьома останніми видами не перевищує кількох гектарів. Найбільшу небезпеку

становлять клен ясенolistий (*Acer negundo*) та ехіноцистис шипуватий (*Echinocystis lobata*), котрий поширюється вздовж берегів річок і призводить до трансформації рослинних угруповань, хоча й заселена цими видами площа не перевищує 1-3 га). Серед лісових інтродуцентів найбільш небезпечними є сосна Веймутова (*Pinus strobur* – надійний підріст спостерігається на площі до 100 га) та ялиця біла (*Abies alba* – до 30 га).

На землях, що передані у постійне користування до НПП "Деснянсько-Старогутський" найбільшу небезпеку становлять лісові інтродуценти: *Pinus strobur*, *Abies alba*, *Robinia pseudoacacia*, *Quercus boreale*. Наведені види є сильними ценозоутворювачами і здатні трансформувати природні середовища існування, алелопатично активні. Все це не сприяє збереженню природної флори і фауни. Тому потрібно рослини цих видів знищувати або при проведенні планових лісгосподарських заходів або спеціальних (в заповідній зоні) після попереднього обстеження. Так *Pinus strobur* або її підріст наявний у північних частинах кварталів 112 та 113, у кварталах 47 та 48. *Abies alba* активно відновлюється у кв. 47, 48, 49, 31, 32, 33, 34, 35, 16, 17. Насадження *Robinia pseudoacacia* є зокрема у кв. 52, 95, 70 та 128. Проектом організації території передбачено щороку зрубувати 50 дерев порід інтродуцентів у віці плодоношення.

Обґрунтування розчищення просік.

Розчищення просік передбачено матеріалами лісовпорядкування.

Заступник директора,
головний природознавець
НПП «Деснянсько-Старогутський»

С.В. Кубраков

Декан факультету агротехнологій
та природокористування Сумського
національного аграрного університету,
доцент кафедри екології та ботаніки, к.б.н.

І. М. Коваленко

Заступник директора по науковій роботі
НПП «Деснянсько-Старогутський»

Г. П. Степаненко